

Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΒΛΑΚΕΙΑΣ ΤΟΥ DIETRICH BONHOEFFER

Πιστεύω ότι, αυτοί με τους οποίους συνυπηρέτησα στο ΓΕΑ, θα με θυμούνται κατά καιρούς να λέω σε κλειστό κύκλο:

"Να αποφεύγετε τους βλάκες. Να έχετε από κοντά τους πονηρούς. Με τους πονηρούς είσαστε πιο ασφαλείς` γιατί αυτοί ξέρουν καλά τους νόμους και δημιουργούν έναν "κλωβό προστασίας" γύρω τους. Εξάλλου, είναι προβλέψιμοι! Θα σου κάνουν κακό μόνο αν μπλεχτείς στα πόδια τους. Αντίθετα οι βλάκες μπορούν να σε βλάψουν χωρίς προειδοποίηση και χωρίς λόγο. Ακόμη και τους εαυτούς τους μπορούν να βλάψουν χωρίς να καταλάβουν τί έκαναν!"

Μπορεί τα λόγια αυτά να τα είχα "ρυθμίσει" ώστε να ταιριάζουν με την περιρρέουσα ατμόσφαιρα της εποχής Τσοχατζόπουλου, αλλά δεν διεκδικώ την πατρότητα της ιδέας! Διότι απ' ό,τι ξέρω, ο πρώτος που εξέφρασε την ιδέα της επικινδυνότητας του βλάκα, ήταν ο Γερμανός Dietrich Bonhoeffer, θεολόγος, Λουθηρανός πάστορας και συγγραφέας θεολογικών και φιλοσοφικών βιβλίων.

Ο Bonhoeffer μεγάλωσε σε μια Γερμανία κατεστραμμένη από τον 1ο Παγκόσμιο Πόλεμο και παρακολούθησε την άνοδο του Χίτλερ και του Ναζισμού, που πολλοί Γερμανοί την είδαν σαν μια λύση στην οικονομική δυσπραγία.

Όντας πιστός Χριστιανός, δεν μπορούσε να ανεχτεί τις διώξεις εναντίον των Εβραίων και των άλλων μειονοτήτων.

Πολλές φορές στάθηκε μπροστά στον όχλο προσπαθώντας να αποτρέψει την καταστροφή επιχειρήσεων ή την τρομοκρατία και την κακοποίηση γυναικών και μικρών παιδιών.

Αντιτάχθηκε με σθένος κατά του προγράμματος "Ευθανασίας" των Εβραίων.

Αποτέλεσμα της στάσης και των ενεργειών του ήταν να συλληφθεί το 1943 και να οδηγηθεί στις φυλακές του Tegel για ενάμιση χρόνο και μετά στο στρατόπεδο συγκεντρώσεως του Flossenbürg. Κατά την διάρκεια της φυλάκισής του στο Tegel, σκέφτηκε σοβαρά πάνω στην επικρατούσα κατάσταση στην Γερμανία και κατέγραψε τις σκέψεις του. Τις σκέψεις αυτές, με την μορφή επιστολών, προώθησε στον έξω κόσμο ένας αντικαθεστωτικός δεσμοφύλακας. Τα γραπτά αυτά αποτέλεσαν τον κορμό του τελευταίου του βιβλίου περί της ανθρώπινης βλακειάς.

Το τέλος του Bonhoeffer συνέπεσε με το τέλος του Ναζισμού και την δεύτερη καταστροφή της Γερμανίας. Κατηγορήθηκε μαζί με άλλους για τον σχεδιασμό της αποτυχημένης απόπειρας δολοφονίας του Χίτλερ της 20ης Ιουλίου 1944. Εκτελέστηκε δι' απαγχονισμού μαζί με τον γνωστό μας Φον Κανάρης και άλλους υπόπτους για την απόπειρα, στις 9 Απριλίου του 1945. Ήταν λίγες μέρες πριν την κατάληψη του Flossenbürg από τους Αμερικανούς πεζοναύτες.

Ο Ορισμός της Βλακειάς.

Τί ακριβώς όμως εννοούμε όταν λέμε βλακεία; όρος παρεξηγημένος, διότι, αν και έχουμε συνηθίσει να θεωρούμε την βλακεία συνώνυμη της ηλιθιότητας, αυτό πράγματι δεν ισχύει` η ηλιθιότητα είναι γενετικό πρόβλημα, αρρώστια. Ο ηλίθιος δεν είναι υπεύθυνος για τις πράξεις του, γιατί δεν έχει την νοητική δύναμη να αποφασίσει σωστά.

Από την άλλη, σύμφωνα με τον ορισμό στην Βικιπαίδεια:

- Η Βλακεία ως πράξη είναι αυτή που καθοδηγείται από μη επαρκή ή μη ισορροπημένη, σε σχέση με το αναμενόμενο, λειτουργία του κέντρου επεξεργασίας ερεθισμάτων και λήψης

αποφάσεων ενός νοήμονος οργανισμού ή ομάδας και οδηγεί σε αποδιοργάνωση της τάξης, τροχοπέδη της εξέλιξης ή καταστροφή.

- Η Βλακεία ως συμπεριφορά είναι η επανάληψη βλακωδών πράξεων από το ίδιο άτομο ή ομάδα που καταδεικνύουν φαινομενικά ανεξήγητη αδυναμία προσαρμοστικής μάθησης ή άρνηση προόδου.

Ο Κίνδυνος της Βλακείας.

Έγκλειστος στην φυλακή, ο Bonhoeffer προσπάθησε κατ' αρχάς να αναλύσει το φαινόμενο του κακού και την φύση του, αλλά κατέληξε στο συμπέρασμα ότι δεν ήταν το κακό, αλλά η βλακεία που ήταν άκρως επικίνδυνη:

"Η βλακεία είναι πió επικίνδυνος εχθρός του καλού, απ' ότi το κακό" - Dietrich Bonhoeffer

Η συλλογιστική είναι ότi το κακό μπορείς να το καταλάβεις αμέσως και να το πολεμήσεις· το κακό εμπεριέχει τον σπόρο της καταστροφής του. Αντιθέτως:

"Κατά τις βλακείας δεν υπάρχουν άμυνες. Ούτε συλλαλητήρια ούτε η βία την αγγίζουν. Η λογική είναι άχρηστη. Τα γεγονότα που προσκρούουν στις προσωπικές προκαταλήψεις απλώς δεν γίνονται πιστευτά. Πράγματι ο φανατικός θα τα αντιμετωπίσει με κριτική και αν τα στοιχεία είναι αδιάψευστα, θα τα απορρίψει ως απλές εξαφέςεις. Έτσι ο βλάκας, σε αντιδιαστολή με ένα απόβρασμα, αισθάνεται δικαιωμένος. Μάλιστα εύκολα γίνεται επικίνδυνος, καθώς δεν χρειάζεται και πολύ για να καταφύγει στην βία. Γι' αυτό απαιτείται μεγαλύτερη προσοχή απ' ότi απέναντι σε έναν κακοήθη. Ποτέ στο μέλλον δεν πρέπει να προσπαθείς να μεταπείσεις τον βλάκα με την λογική γιατί είναι από την φύση του παράλογος και επικίνδυνος." - Dietrich Bonhoeffer.

Η Φύση της Βλακείας

Αν θέλουμε να αντιμετωπίσουμε την βλακεία, πρέπει να καταλάβουμε την φύση της." - Dietrich.

Αναλύοντας το φαινόμενο, ο Bonhoeffer κατέληξε στο συμπέρασμα ότi αυτοί που δεν θέλουν ή δεν μπορούν να ανήκουν σε ομάδες, είναι λιγώτερο επιρρεπείς στο σύνδρομο. Έγραψε:

"Παρατηρούμε ότi εκείνοι που ζουν απομονωμένοι από τους άλλους και οι ερημίτες, εμφανίζουν αυτό το ελάττωμα σπανιότερα από ότi άτομα και ομάδες που ρέπουν ή αναγκάζονται σε κοινωνικοποίηση!" - Dietrich Bonhoeffer.

Η βλακεία λοιπόν, φαίνεται ότi είναι λιγώτερο ψυχολογικό και περισσότερο κοινωνιολογικό φαινόμενο! Αφορά την λειτουργία των ανθρώπων κάτω από "κοινωνική πίεση", δηλαδή τον τρόπο που κάποιος τροποποιεί τις αποφάσεις και τις ενέργειές του ανάλογα με την συμπεριφορά της ομάδος στην οποία ανήκει ή στην οποία θα ήθελε να ανήκει. Γνωστό σε όλους μας είναι ότi προσπαθούμε να "συμμορφωνόμαστε" με το κοινωνικό μας περιβάλλον σε "επουσιώδη" ζητήματα. Πράγματι η μόδα στηρίζεται σε αυτό το φαινόμενο. Τις περισσότερες φορές θα προσπαθήσουμε να φορέσουμε ρούχα που να ταιριάζουν με την γενικότερη τάση της εποχής και της κοινωνικής μας θέσης. Αλλά τί γίνεται με πió σοβαρές αποφάσεις;

Το φαινόμενο της "συμμόρφωσης" προσέγγισε επιστημονικά ο κοινωνικός ψυχολόγος Solomon Asch, χρόνια μετά τον θάνατο του Bonhoeffer, και ανεξάρτητα από αυτόν. Για να καταλάβει πως λειτουργούν οι άνθρωποι πραγματοποίησε το 1951 μια σειρά πειραμάτων, όπου ένα "θύμα" βρισκόταν εν αγνοία του ανάμεσα σε μια ομάδα "μιλημένων" οι οποίοι υποστήριζαν μια λάθος απάντηση αναφορικά με το μήκος κάποιων γραμμών. Ο Asch πίστευε ότi τα υποκείμενα της μελέτης γενικώς θα αντιλαμβάνονταν την παγίδα και θα έδιναν την σωστή απάντηση· όμως τα αποτελέσματα δεν τον δικαίωσαν. Τα ποσοτικά στοιχεία έδειξαν τα εξής:

- 50 % των υποκειμένων έδωσαν την ίδια λάθος απάντηση συμφωνώντας με την ομάδα σε πάνω από τις μισές περιπτώσεις.

- Μόνο το 25% των συμμετεχόντων δεν παρασύρθηκαν από την λάθος απάντηση της πλειοψηφίας ΚΑΙ στις 12 συνολικώς προσπάθειες.

- 5% πάντοτε συμφωνούσαν με την λάθος απάντηση σε σημείο να την πιστεύουν σαν αληθινή, σε πάνω από τις μισές προσπάθειες.

- Συνολικά σε όλες τις προσπάθειες το 33% συμμορφώθηκε με τις λάθος απαντήσεις.

Όταν μετά το πείραμα οι συμμετέχοντες ρωτήθηκαν από τους εξεταστές για τα συναισθήματά τους, οι απαντήσεις τους ήταν εξαιρετικά αποκαλυπτικές:

- ΟΛΟΙ ΑΝΕΞΑΙΡΕΤΩΣ είπαν ότι αγχώθηκαν, φοβήθηκαν την αποδοκιμασία των υπολοίπων και αισθάνθηκαν αμήχανα.

- Οι περισσότεροι είπαν ότι, αν και είχαν άλλη γνώμη, σκέφτηκαν ότι οι πολλοί έπρεπε να είχαν δίκιο και ότι οι ίδιοι μάλλον έκαναν λάθος!

- Ορισμένοι απάντησαν ότι, αν και είδαν το λάθος, συμφώνησαν με τους άλλους για να μην ξεχωρίσουν!!!

- Ένας μικρός αριθμός τέλος είπε ότι πράγματι είχε την ίδια άποψη με την ομάδα.

Το 1955, οι Deutsch και Gerard επανέλαβαν το πείραμα με αυστηρότερους όρους: Εφαρμόστηκε ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΑΝΩΝΥΜΙΑ, η δε λύση του προβλήματος που ετέθη ήταν ΟΦΘΑΛΜΟΦΑΝΗΣ πέραν από κάθε αμφιβολία. Παρ' όλα αυτά η καθολική συμμόρφωση διαμορφώθηκε στο 23% από το 33% του αρχικού πειράματος!

Τα συμπεράσματα δείχνουν καθαρά ότι το φαινόμενο έχει βαθιές ρίζες στο ασυνείδητο του ανθρώπου και έχει "εγγραφεί" εκεί εδώ και χιλιάδες ή και εκατομμύρια χρόνια, από την εποχή των προ-ανθρώπων, ή ακόμα πίο πριν. Παρατηρώντας τα ζώα που οργανώνονται σε αγέλες, αυτή η τάση φαίνεται ότι βοηθά στην επιβίωση μέσα στα δάση και τις σαββάνες. Αυτό, εκεί έχει νόημα. Όταν αντιμετωπίζεις το άγνωστο, ακολουθώντας την αγέλη και κάνοντας ότι κάνουν οι άλλοι είναι η καλύτερη επιλογή.

Όμως το ένστικτο αυτό έχει παραμείνει στο ασυνείδητο μέχρι την εποχή μας, αν και ο άνθρωπος μετατράπηκε σε όν νοήμον και στις σημερινές πολιτισμένες κοινωνίες, θεωρητικά, θα μπορούσε να αποφασίσει σε κάθε περίπτωση μόνος του. Όμως παρατηρούμε το φαινόμενο ότι πολλά άτομα παραδίδουν την σκέψη τους και τις αποφάσεις τους στην ομάδα ή στον αρχηγό της ομάδας και δεν διαφοροποιούνται, καθώς φοβούνται ότι εκφράζοντας άλλη άποψη θα αποβληθούν από την ομάδα που έχουν επιλέξει.

"Η ισχύς του ενός απαιτεί την βλακεία του άλλου. Η διαδικασία εδώ δεν σημαίνει ότι οι καθαρά ανθρώπινες ικανότητες, όπως η νοημοσύνη, ξαφνικά ατροφούν ή αστοχούν. Αντιθέτως, φαίνεται ότι, υπό την επίρρεια μιας ανερχόμενης δύναμης, οι άνθρωποι χάνουν την έμφυτη ανεξαρτησία τους και, εκόντες ή άκοντες, παύουν να διατηρούν την αυτονομία τους απέναντι σε νεοεμφανιζόμενα γεγονότα. Το γεγονός ότι ο βλάκας είναι συχνά πεισματάρης, δεν πρέπει να μας αποπροσανατολίζει και να παραβλέπουμε το γεγονός ότι δεν είναι ανεξάρτητος." - Dietrich Bonhoeffer.

Ο ίδιος σημειώνει:

"Είναι μια ιδιαίτερη μορφή επίδρασης των ιστορικών γεγονότων στους ανθρώπους, ένα ψυχολογικό επακόλουθο ορισμένων εξωτερικών συνθηκών. Με προσεκτική παρατήρηση, είναι

προφανές ότι κάθε ισχυρή άνοδος μιας εξουσίας στην δημόσια σφαίρα, πολιτικής ή θρησκευτικής φύσης, μολύνει ένα μεγάλο τμήμα των ανθρώπων με βλακεία". - Dietrich Bonhoeffer.

Η ταχύτατη άνοδος λοιπόν στην εξουσία μιας πολιτικής, θρησκευτικής ή άλλης κίνησης, η ταχύτατη ανέλιξη ενός αρχηγού, δημιουργεί μια αίσθηση ασφάλειας και ωθεί πολλούς να ακολουθήσουν για να πάρουν θέση στην ομάδα που "κερδίζει".

Την ανάγκη αυτή του ανθρώπου να ανήκει κάπου, εκμεταλλεύονται οι κάθε είδους λαϊκιστές, οι επαγγελματίες της πολιτικής και οι διάφοροι μπουρδολόγοι. Χωρίς αυτήν, κανένα από αυτά τα υποκείμενα δεν θα είχαν θέση στην κοινωνία και εννοείται ότι δεν θα καταλάμβαναν κανενός είδους εξουσία.

Οι ακόλουθοί τους λειτουργούν σαν να έχουν καταληφθεί από δαιμόνιο, σαν να είναι ζόμπι. Η λογική φαίνεται σαν να τους έχει εγκαταλείψει και αγνοούν τα γεγονότα ή τα διαστρελώνουν. Αντί λογικής, καταφεύγουν σε έτοιμα σλόγκαν και ατάκες, προσπαθούν να σε αποπροσανατολίσουν με επιχειρήματα ήσσονος σημασίας, πολλαπλές αιτιάσεις για δημιουργία "θορύβου" και ενδεχομένως απειλές.

"Όταν ανοίγουμε συζήτηση μ' αυτόν, έχουμε την αίσθηση ότι δεν έχουμε απέναντί μας ένα πρόσωπο, αλλά τα σλόγκαν, τις ατάκες και τα παρόμοια που τον έχουν κατακλύσει. Είναι σαν να τον έχουν υπνωτίσει, τυφλώσει, εκμεταλλευτεί, κακομεταχειριστεί. Αφού λοιπόν μετατράπηκε σε ένα άμυαλο εργαλείο, ο βλάκας είναι πια ικανός να κάνει οποιοδήποτε κακό και ανίκανος να καταλάβει ότι είναι κακό." - Dietrich Bonhoeffer.

Ο άνθρωπος που μεταβλήθηκε σε ένα ανόητο εργαλείο θα χρειαστεί απλοϊκές εξηγήσεις σε πολύπλοκα προβλήματα, εύκολες λύσεις και αποδιοπομπαίους τράγους. Οι λαϊκιστές και οι πονηροί θα του τα προσφέρουν απλόχερα, συμπληρωμένα με ένα εύληπτο αφήγημα, προκειμένου να ανέβουν στην εξουσία ή να την διατηρήσουν.

Η "Συμμόρφωση" Σήμερα.

Στην σημερινή εποχή μία ακόμη παράμετρος έχει ενισχύσει το πρόβλημα. Η πληθώρα των ΜΜΕ και η άνοδος των "social media" έχει πολλαπλασιάσει την πληροφορία που διατρέχει τον αιθέρα καθώς και την ταχύτητα διάδοσής της, ενώ πολλές ειδήσεις παρουσιάζονται διαστρεβλωμένες ή είναι παντελώς αναληθείς! Η προσπάθεια να επιλέξεις τα γεγονότα ανάμεσα στον θόρυβο της παραπληροφόρησης, είναι δύσκολη και απαιτεί χρόνο, ξεκάθαρες αρχές, γνώσεις και πνευματική προσπάθεια. Ευκολότερο και φαινομενικά ασφαλές είναι να ταυτιστεί κανείς με μια ομάδα και να ακολουθεί τυφλά το ρεπερτόριό της. Πεδίον δόξης λαμπρόν για τους χειριστές της κοινής γνώμης, πολιτικούς, δημοσιογράφους και κάθε λογής διαδοσείς.

Τα παραδείγματα πολλά, αλλά θα επικεντρωθώ σε δύο γεγονότα στα οποία έγινε σοβαρή προσπάθεια χειρισμού της "κοινής γνώμης". Για την επίτευξη του σκοπού, χρησιμοποιήθηκαν κάθε λογής "media" και "παπαγαλάκια" με στόχο την διαστρέβλωση της πραγματικότητας. Σημειώνω εδώ δύο μόνο υποθέσεις, χωρίς να υποστηρίζω ότι ήταν και οι μοναδικές.

- Η υπόθεση της παρακολούθησης του αρχηγού του ΠΑΣΟΚ-ΚΙΝΑΛ κυρίου Ανδρουλάκη από μέρους της ΕΥΠ. Το κύριο αφήγημα που προωθήθηκε από ορισμένους κύκλους ήταν ότι η παρακολούθηση ήταν ΑΝΤΙΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ και ότι ήταν αδιανόητο να παρακολουθείται από την ΕΥΠ βουλευτής του Ελληνικού Κοινοβουλίου και μάλιστα αρχηγός κόμματος` και ότι ο λόγος της παρακολούθησης δεν έπρεπε να καλύπτεται από το καθεστώς του απορρήτου, αλλά να γίνει δημόσια γνωστός
- Το αφήγημα βρήκε πολλούς οπαδούς και μάλιστα φανατικούς, αποδεικνύοντας ότι πράγματι τα άτομα μπορούν να δεχτούν άκριτα αιτιάσεις της ομάδος στην οποία ανήκουν, ακόμη και αγνοώντας βασικές αρχές. Διότι η αποδοχή της αντιδημοκρατικότητας στην προκειμένη

περίπτωση δείχνει αδυναμία κατανόησης της έννοιας της δημοκρατίας ή αδιαφορία για την ίδια την ουσία της δημοκρατίας, προκειμένου να ταυτιστεί κάποιος με το αφήγημα. Το ίδιο βέβαια ισχύει και για την επίκληση του μη-απορρήτου των ενεργειών της ΕΥΠ όταν πρόκειται για βουλευτές.

- Η ταύτιση ήταν για ορισμένους τόσο ισχυρή ώστε δεν κλονίστηκε ακόμη και όταν η υπεύθυνη εισαγγελέας κυρία Βλάχου διαβεβαίωσε ενόρκως, την επιτροπή της Βουλής ότι η παρακολούθηση του κυρίου Ανδρουλάκη ήταν ΠΛΗΡΩΣ ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΜΕΝΗ και ΣΥΝΝΟΜΗ. Ακόμη δεν κλονίστηκε ούτε από την αποκάλυψη της υπόθεσης της κυρίας Καϊλή και τον τρόπο χειρισμού της από τις υπηρεσίες του Βελγίου. Σήμερα μάλιστα, μετά την νέα υπόθεση της κυρίας Σπυράκη αλλά και την εμπλοκή του κυρίου Δημήτρη Αβραμόπουλου με την ΜΚΟ της υπόθεσης Καϊλή, πολλοί εξακολουθούν να υποστηρίζουν ότι η παρακολούθηση βουλευτών από την ΕΥΠ είναι αντιδημοκρατική! Φανταστείτε μάλιστα πόση "έλλειψη δημοκρατίας" πρέπει κατ' αυτούς να έχουν οι ΗΠΑ (!!!), όπου μόλις πριν λίγες μέρες το FBI έκανε έρευνα στο γκαράζ του σπιτιού του προέδρου BIDEN και ανακάλυψε απόρρητα έγγραφα εκεί!
- Η συνέχεια παρουσιάζει κατά την γνώμη μου ακόμη μεγαλύτερο ενδιαφέρον! Η Κυβέρνηση προώθησε τροποποίηση της διαδικασίας για την παρακολούθηση των τηλεφωνικών συνδιαλέξεων των βουλευτών, κατά την οποία τελικός εγκρίνων είναι ο Πρόεδρος της Βουλής! Η Βουλή λοιπόν μετατρέπεται σε ελέγχοντα και ελεγχόμενο, πράγμα που αντίκειται σε κάθε έννοια χρηστής διοίκησης. Με την δικλείδα αυτή, καθίσταται αμφίβολη η παρακολούθηση οποιουδήποτε βουλευτού, οποιουδήποτε κόμματος, για οποιονδήποτε λόγο. Διότι ο Πρόεδρος της Βουλής δύσκολα θα εγκρίνει παρακολούθηση βουλευτού του κόμματός του για λόγους αλληλεγγύης, θα αποφύγει δε να εγκρίνει την παρακολούθηση βουλευτού άλλου κόμματος για να μην κατηγορηθεί ότι μεροληπτεί. Η διαφοροποίηση αυτή της διαδικασίας έγινε αποδεκτή (!) από όλα τα κόμματα μηδενός εξαιρουμένου, οι δε "διαμορφωτές της κοινής γνώμης" παρέμειναν σιωπηλοί γενικώς. Ακόμη και ο λαλίστατος συνταγματολόγος κύριος Βενιζέλος, δεν αντελήφθη τίποτε το αντικανονικό στην όλη διαδικασία. Περιστό να πω ότι την ιστορία κατάπιαν αμάσητη, τηρώντας σιγήν ιχθύος, όσοι ξιφουλκούσαν λίγες μέρες πριν.
- Η συνομολόγηση της "Συμφωνίας των Πρεσπών". Για την αποδοχή της από μέρους της "κοινής γνώμης" παρουσιάστηκαν πολλές και διάφορες αιτιάσεις, οι περισσότερες με στόχο τον αποπροσανατολισμό. Έτσι για παράδειγμα διαδόθηκε ότι η συμφωνία δεν ήταν κάτι σοβαρό και ότι ήταν φυσική απόρροια των παλαιότερα εκφρασμένων απόψεων διαφόρων πρώην Πρωθυπουργών, Υπουργών ή και στελεχών κομμάτων` συνεπώς την είχαμε ήδη αποδεχτεί. Άλλη αιτίαση ήταν ότι αναχαιτίστηκε το περίφημο "Ισλαμικό Τόξο" στα Βόρεια της χώρας. Επίσης ότι, στην ουσία, αφού "όλες οι χώρες έτσι την ονόμαζαν ήδη" τι σημασία είχε η δική μας αντίδραση.
- Οι αιτιάσεις συνοδεύτηκαν από λίστες "αποδεικτικού υλικού" του τύπου : "Ο τάδε υπουργός είχε πει τότε το εξής" ή "ο δείνα εκπρόσωπος του εξής κόμματος...", και λοιπά παρόμοια. Τις λίστες αυτές έμαθαν απέξω και τις παπαγαλίζουν διάφοροι οπαδοποιημένοι ακόλουθοι κομμάτων, υπερήφανοι διότι μπορούν να αποστομώσουν τους "αντιπάλους" μέσα σε δευτερόλεπτα. Αυτοί δε που διαφωνούν με την συμφωνία χαρακτηρίζονται συλλήβδην ως γραφικοί, πατριδοκάπηλοι και φασίστες, έτσι ώστε τα επιχειρήματά τους να αγνοούνται και λοιδορούνται.
- Όλοι αυτοί που συμμορφώθηκαν με το αφήγημα, ικανοποιημένοι από τις "γνώσεις" και την "εξυπνάδα" τους, αρνούνται να κοιτάξουν κατάματα το αδιαμφισβήτητο γεγονός ότι καμμία

σημασία δεν έχει το τί είπαν γνωστοί και άγνωστοι πριν για το θέμα του ονόματος, ότι κανένα "ισλαμικό τόξο" δεν υπήρξε στην πραγματικότητα, ή ότι καμμία σημασία δεν είχε αν διάφορες χώρες ονόμαζαν το κράτος αυτό με το όνομα που αυτοί ήθελαν και ότι την σφραγίδα (για το όνομα αλλά κυρίως για την γλώσσα) την έβαλαν με την υπογραφή τους συγκεκριμένοι άνθρωποι: Ο τότε πρωθυπουργός Αλέξης Τσίπρας που την προώθησε, ο Υπουργός Εξωτερικών Νίκος Κοτζιάς που την διαπραγματεύθηκε και ο συμπράτων στην Κυβέρνηση Πάνος Καμμένος, που χωρίς αυτόν η Συμφωνία δεν θα είχε εγκριθεί από την Βουλή. Διότι όλοι οι άλλοι μπορεί να μίλησαν, αλλά αυτοί το έπραξαν και όταν μετά πενήντα χρόνια γραφτεί η ιστορία της περιόδου, αυτοί οι συγκεκριμένοι θα μνημονεύονται στα βιβλία της Ιστορίας και κανείς άλλος! Αλλά φυσικά αυτά είναι ψιλά γράμματα για τους διάφορους "συμμορφωμένους".

Επίλογος.

Το κείμενο αυτό δεν απευθύνεται σε οπαδούς. Απευθύνεται σε όσους από εμάς, μπορούμε ακόμη να σκεπτόμαστε ανεξάρτητα. Μπορεί ενίοτε να νοιώθουμε ζαλισμένοι από την υπερπληροφόρηση και κατά καιρούς να ακολουθούμε, θέλοντας και μη, κάποια εύληπτη αφήγηση που πλασάρεται περιοδικά από διάφορα "μέσα". Αυτό σημαίνει ότι ενδεχομένως πρέπει να πάψουμε να είμαστε νωθροί. Να επανεξετάσουμε και τακτοποιήσουμε τις αρχές μας να βάζουμε προτεραιότητες στα προκύπτοντα θέματα και να ασχολούμαστε μόνο με εκείνα που είναι τα πιο σημαντικά να ανατρέχουμε στις πηγές και να μην θεωρούμε δεδομένη οποιαδήποτε άποψη του οποιουδήποτε, ακόμη και αν αυτός θεωρείται ειδήμων στο είδος του. Με μια κουβέντα, να πάψουμε να ακολουθούμε το κοπάδι. Μόνο έτσι μπορούμε να αποφύγουμε την παγίδα της συμμόρφωσης και του οπαδισμού.

Βέβαια κάτι τέτοιο είναι εξαιρετικά δύσκολο γιατί πέρα από την διανοητική προσπάθεια απαιτείται και ψυχική αντοχή! Γιατί όλοι οι "οπαδοποιημένοι" θα νομίζουν ότι ανήκετε σε κάποια από τις αντίπαλές τους ομάδες και γι' αυτό θα δέχεστε επιθέσεις κατά καιρούς από κάθε κατεύθυνση! Όμως κατά την γνώμη μου αξίζει τον κόπο γιατί μόνο έτσι διατηρείτε την ελευθερία της σκέψης σας και αποφεύγετε την παγίδα της ομαδικής βλακείας που περιγράφει με τόσο γλαφυρό τρόπο ο Dietrich Bonhoeffer.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΑΤΕΛΟΥΖΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2023

ΥΓ: Για όσους ενδιαφέρονται να εμβαθύνουν:

1. Βιογραφία του Dietrich Bonhoeffer :

<https://www.britannica.com/biography/Dietrich-Bonhoeffer/Ethical-and-religious-thought>

2. Η Θεωρία της βλακείας του Dietrich Bonhoeffer <https://ky.aflcio.org/news/sprouts-bonhoeffer-s-theory-stupidity>

3. Το πείραμα του Solomon Asch: <https://www.psychology.gr/diashma-peiramata-psychologias/1602-peirama-symmorfosis-asch-conformity-experiment.html>

4. Νόμος 5002/2022, Άρθρο 4, παράγραφος 3:

<https://www.taxheaven.gr/law/5002/2022>